

reyestratsiya-narodzhennya-osoby-bez-hromadyanstva-abo-osoby-z-nevyznachenym-hromadyanstvom

6. Система надання безоплатної правничої допомоги оприлюднила звіт за 2024 рік. DOI: <https://legalaid.gov.ua/novyny/zvit-systemy-nadannya-bpd-za-2024-rik/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-26>

ПРАВА ДИТИНИ У КОНСТИТУЦІЯХ ДЕРЖАВ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Селезньова Ольга Миколаївна

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін,
ПВНЗ «Буковинський університет»
м. Чернівці, Україна*

Права та обов'язки дітей – це масштабна категорія у сучасному праві, оскільки усвідомлення значення повноцінного дитинства людством з кожним роком стає більш глибоким та значимим. Таке твердження має фактичну основу – права та обов'язки дітей дістають правове регулювання вищого, конституційного рівня. У конституціях різних держав спостерігається власне це регулювання, яке розвивається далі у відповідних нормативно-правових актах. Більше того, світовій практиці відома така вища посада державного управління, як посада уповноваженого з прав дитини. Наприклад у Польщі одночасно здійснюють свої функціональні обов'язки і Уповноважений з прав людини, і Уповноважений з прав дитини.

Разом з тим, увага до інституту дитинства у світовому співтоваристві хоча і збільшується, фрагментарність правового регулювання все ж таки має місце. Значна частина правової регламентації стосується опіки й піклування, соціальної турботи та захисту, деяких аспектів відповідальності неповнолітніх. Приміром, у Конституції Італії можна відмітити яким чином регулюється питання статусу позашлюбних дітей. Існують і попереджувально-імперативні настанови (наприклад, про планування сім'ї у Конституції Китаю).

Що ж до спеціалізованих питань дитинства, то слід сказати, що вони доволі часто розглядаються саме у внутрішньодержавному законодавстві, а у конституціях заявлено лише базові та загальні позиції. Серед іншого, відкритим залишається питання регулювання прав та обов'язків дітей дошкільного віку. Багато в чому цей аспект у

конституційному регулюванні зводиться до освітніх прав. Конституція України, зокрема, встановлює доступність, безоплатність і розвиток дошкільної освіти.

Взагалі більшою мірою увага законодавця у визначенні прав дитини приділена саме освітнім правам. Надання освіти держава вважає однією зі своїх пріоритетних задач у сфері регулювання інституту дитинства. Не є дивним, що багато конституцій різних держав закріплюють здійснення державного контролю і нагляду за системою інституцій надання освітніх послуг (Німеччина, Литва, Іспанія, Італія та ін.).

Важливим аспектом для дитини є право навчання рідною мовою. Низка держав встановлює ведення освітнього процесу державною мовою (Туреччина, Румунія, Україна тощо), винятком є право навчатися мовою корінного населення краю.

Слід відмітити, що багато в чому положення Конституції України, що закріплюють права і обов'язки дітей, базуються на нормах міжнародного права і є аналогічними положенням конституцій розвинених зарубіжних країн. Це є вкрай цінним, оскільки якщо розглядати це питання в історичному контексті, то видно, що права дитини носили обмежувальний характер і фактично були проявлені у форматі фізичного існування, спадкування й певною мірою відповідальності.

Тому можемо констатувати, що конституційно-правове регулювання прав та обов'язків дитини в українському правовому полі представлено на кореляційному рівні з іншими державами, а потребують подальшого удосконалення норми законодавчих актів, які регламентують спеціальні питання дитинства. Для цього корисним стане міжнародний апробований досвід, який на часі вивчати та досліджувати.